

כאשר הפיננסיים רנבים

פעם סיפרו לי מדוע מתנגדים באמריקה הדרומית להפיכות, שהן מכת הייבשת. כשהגוף שלך מכוסה בפישפשים, נאמר, לא כראי לך להשמירם. במקומם יבואו פישפשים אחרים, אולם בעוד שהי פישפשים הקודמים כבר התמלאו בדמך, ואינם מוצצים אלא מעט, הרי הפישפשים החדשים רעבים מאוד, והם ימצצו את דמך בכל פה.

פעם זה היה מצחיק, מפני שזה נגע לארצות רחוקות. כיום זה חדל מלהצחיק אותי. ביחוד כשאני רואה כיצד כל שר בממשלת ישראל מדיח ומסלק ומפטר את הדיקטטורים, המנכ"לים, יושבי ראש המועצות והפקידים הבכירים שמונו על-ידי קודמו, ומכנים במקומם את חסידיו ומלחכייפינתו. עוזרסגן מזכיר-הסניף הופך לדיקטטור, הצעקן מתאדיסטורנטים הופך מנכ"ל, חברי-המרכז הופכים ליושבי-ראש המועצות-מנהלים, וכן הלאה. וכולם רעבים מאוד-מאוד.

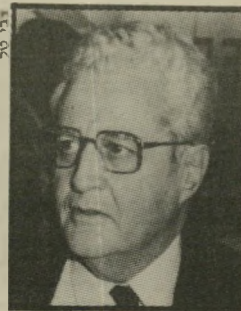
קוררוח ייקי

האם רק נדמה לי שלמעט הציבורי נגד ארנסט יפת התגנבו גם כמה צלילים גיזעניים?

ארנסט יפת, כך נכתב (לא תנחשו איפה! בהעולם הזה!) התנהג בנמלי-התעופה, מול הסתערות הצלמים, "בקוררוח ייקי". בשעת התקרית עם ועדי-העובדים, שפרצו למישרו, שמר על נוקשות גרמנית, בקיצור: טיפוס של קצין פרוסי. שחצן, מתנשא, הולך לקונצרט, יהיר, מזלזל בזולת, שותה יין יקר. כמעט גנרל גרמני כסרט הוליוודי. חסר רק המנוקל.

אינני יודע עם ארנסט יפת שמר באמת על קוררוח ייקי. בעצם, אינני יודע מה זה קוררוח ייקי.

נכון, אנחנו — יוצאי גרמניה — חוננו לרסן את ריגשותינו כלפי חוץ. איננו מתפרצים בזעקות בהלויות יקירינו, איננו

יפת

רוקדים מרוב שימחה בשעת ניצחון, ומשתדלים שלא להתמוטט ברגע של כישלון. כל ארץ וסיג נונה שלה, והיהודים בכל ארץ התחנכו על-ידי בירכי השירה, הדיקטטורים, הגיטונגים והמסורת של ארץ-מוצאם.

אך האם פירוש הדבר שיפת, למשל, לא הרגיש דבר כאשר ישנו חסרי-אונים מול העובדים שפרצו למישרו? מסופקני. יושבראש הוועד, לוואי רוט, אמר השבוע כי הבחין ברמעות בעיניו של יפת — אולי רמעות של חסרי-אונים, של השפלה.

על כל פנים, פרט לגינוני התנהגות חיצוניים, איני סבור כי מוצאו של יפת השפיע על מעשיו. לא הוא גרם לו לבקש פנסיה של 30 אלף דולר. אילו היה אביו של יפת סוחר-עורות סיבירי או צורף-זהב רמשקאי כוודאי לא היה מתנהג אחרת. הסטריאוטיפ הגיועני המתלבש על הפרשה, קיים רק בדימיון בעליו.

אם שמע יפת משהו מהרדיו, הרי זה היה, מן הסתם, העיקרון של "הצנע לכת" ושרות לכלל.

הרבה יותר מעניין להשוות בני-אדם כבני-אדם. למשל: ארנסט יפת מול יעקב לווינסון. שני בנקאים, שני שליטים כל-יכולים, שבנו אימפריות כלכליות. שני רודנים, שביקשו להצטרף לצמרת העולמית. שני אילי-כספים. שעולמם חרב רווקא בשעה שהגיעו לפסגת ההצלחה.

מכאן והלאה נעלם הדימיון ביניהם. הסיבה לכך אינה נעוצה במוצאו הגרמני של יפת או במוצאו המיוזר-אירופי של לווינסון. אולי היא טמונה בעובדה שלווינסון בא מתנועת-העבודה ומן הקיבוץ, בעוד שיפת הוא בן-עשירים. אולי היא טמונה במיבנה האישיות.

על כל פנים, כאשר נשברה בנדילה עוצמתו של לווינסון, והמניפולטור הגדול של כספים ובני-אדם מצא את עצמו חסר-אונים, הוא התמוטט והתאבד. ואילו יפת לא נשבר ולא התאבד. הוא לקח את המליונים, טס לאמריקה וכבר לאחר היום קיבל לידיו תפקיד חדש. הוא התחיל לבנות לעצמו עולם חדש.

המימונה של האשכנזים

יוצאי-אמריקה עלו בהמוניהם להשתטח על קיברו של הרב אברהם צביא במצרים, יוצאי-אירופה משתטחים עכשיו בהמוניהם על קיברו של תרבות-היידושי.

שאלו אותי בראיון פומבי מה דעתי על תופעה זו, ונאלצתי להודות שריגשותיי מעורבים.

איני רוכר יידיש. (בעצם, מדוע לא לקרוא לשפה "יהודית", כפי שהיא קוראת לעצמה? אבל אני מבין יידיש די הצורך כדי לה עריך את עושה וחיוניותה. יידיש היא שפה עסיסית, מלאת רגש והומור. נדמה כי אלה הן תכונות שהן אופייניות לשפה שהיתה במשך מאות בשנים שפה מדוברת, ושרק ברורות האחרונים החלה להיות גם כתובה. מכאן ההבדל שבניה ובין העברית, שאותה קיבלנו בכתובים, ושרק בדור האחרון החלה מקבלת צביון של שפה מדוברת, בעלת ניבים שונים.

כמו כל צעיר שגדל בארץ, למדתי לשונא את היידיש ולתעב אותה. כיתי-הספר העברי, שבו התחננתי, היה במידה רבה מוסד חינוכי אנטי-יישמי. הוא לימד אותנו לבוז לכל דבר "גלותי", לעיירה היהודית, לגטו, לאנשי-הגטו ולשפת-היידיש. זה היה טיבעי. היישוב העברי החדש, על שפתו ומיפעלו, לא

היה קם אלמלא השלילה הקנאית הזאת של העבר "גלותי". עכשיו המדינה קיימת, השפה העברית פורחת, שפת-היידיש אינה מהווה עוד איום. מותר לכני כל העדות להיזכר בעברם, לגלות מחדש את שורשיהם, למצוא שוב את העושר של יצירת הדורות — ביידיש. בלאדינו ובשאר השפות היהודיות.

"תנו למאה פרחים לפרוח" — אין רע במימונה המארוקאית ואין רע במימונה האשכנזית.

ואולם — כל עוד זוהי התרפקות על העבר, נחא. אך האם אין סיבה עמוקה יותר לתופעה זו?

מתחת לפני השטח מכרסמים כיום חיידיקי החיסול במיפעל ההיסטורי שלנו. תנועת-הירידה ההמונית היא רק התוצאה הסופית

אורי אבנרי

ימיו אישי

של תופעה זו. יש ירידה רעיונית-תרבותית, הקודמת לירידה הפיזית, והמכשירה לה את הקרקע. יש זילזול בשפה העברית, יש כירסום באידיאלים של הציונות "החילונית", יש חיסול המחיצות הרעיוניות בין המדינה ובין ה"תפוצות".

האם הפסטיבל היידיש אינו בא בחלקו לשרת — כמדוע או שלא-כמדוע — את מגמות-החיסול האלה? האם אינו בא להעלות על נס את תרבות ברוקלין וברונקס של היום, ולא רק את תרבות פינסק ומנסק מפני שני דורות?

איך ויסי נישט. אובר איך האב מירא.

שיחות ישראליות

רחל אבנרי סיפקה לי כמה דיאלוגים ישראליים. דו-שיח מס' 1. נערך ביום הראשון של 1987 עם חברת בזק, האגף לשיווק ושותי-הקהל. (שימו לב לאירוניה הרקה הטמונה בשם).

קול נשי א': בזק. (לא שלום. לא האלו. קצר וענייני.)

רחל: שלום. אני מבקשת לברר חשבון טלפון.

א': מה העניין?

רחל: חשבון-הטלפון מראה 387 יחידות-מינייה, למרות שהי דירה יקרה וגם מכשיר-הטלפון הוצא ממנה זמנית.

א': מה מיספר המניין?

רחל: (מוסרת את המיספר).

א': חכי רגע.

(הפסקה.)

א': חשבון חודש נוכמבר?

רחל: כן.

א': בתל-אביב, רחוב פלוני מיספר אלמוני? (הדוברת גילתה בעצמה את הכתובת.)

רחל: בדיוק.

א': חכי רגע.

(הפסקה.)

קול נשי ב': האלו?

רחל: אז מה עשו עם החשבון הזה?

קול ב': איזה חשבון?

רחל: דיברתי לפני רגע עם מישהי בעניין חשבון-הטלפון שלי.

ב': איזה חשבון?

רחל: (מספרת את כל הסיפור מחדש.)

ב': תפני בכתב?

רחל: בראש החשבון מופיע מיספר טלפוני לכירור חשבונות, וזה המיספר הזה.

ב': (קשוחה) תשלחי מיכתב!

רחל: אז בשביל מה יש מיספר טלפוני לכירור?

ב': (בקוצר-רוח) גברת, המסוף לא עובד!

רחל: אבל החבורה שדיברה איתך כרגע קראה לי מתוך החשבון שלי! סימן שהחשבון בידה, והמסוף עובד.

ב': זה לא יכול להיות. המסוף לא עובד.

רחל: או איך היא קיבלה את החשבון שלי?

ב': עם מי דיברת?

רחל: לא יודעת. עם מי שענתה לטלפון.

ב' (בצעקה רחוקה): מי דיבר פה בטלפון? (תשובה לא-ברורה ממרחק.)

ב': יכול להיות שמסוף אחר עובד. תשלחי מיכתב: רחל: אז לשלם את החשבון או לא?

ב': תעשי מה שאת רוצה, ותצייני את זה במיכתב: רחל: עם מי דיברתי, בבקשה?

ב': עם דליה. (הקו מנותק.)

דו-שיח מס' 2. הפעם עם חברת-החשמל. טלפון מס' 339955. בשעה 11 לפניצהריים, ביום ה' 7 בינואר 1987.

מישרד: האלו?

רחל: האלו, זה חברת החשמל מישרד: כן.

רחל: יש קצר בפקק הראשי בדירת, וחשמלאי היפנה אותי אליכם.

מישרד: איפה זה?

רחל: (מוסרת את הכתובת.)

מישרד: יבואו אלייך.

רחל: מתי, בערך?

מישרד: עוד מעט.

שיחה שניה, בשעה 15.00.

מישרד: האלו.

רחל: מדברת רחל אבנרי, מרחוב... בשעה 11 הודעתי על הפסקת החשמל בדירתי, והבטיחו לי שיבואו עוד מעט.

מישרד: אז מה?

רחל: אז עברו כבר ארבע שעות. מתי יבואו?

מישרד: תהיי סבלנית! יבואו!

רחל: אבל עוד מעט יהיה חושך, ואין לי חשמל. אני מחכה משעה 11. מתי יבואו, בערך?

מישרד: גברת, מה את רוצה? אמרתי לך שתהיי סבלנית! יבואו!

רחל: תודה. עם מי דיברתי, בבקשה?

מישרד: אני לא מודה, בדרך כלל.

רחל: אז הפעם תואיל להודות. אני רוצה לדעת עם מי דיברתי.

מישרד: אני לא מודה. אני רק מעביר את השיחה. שלום. (בשעה 7.30 בא עובד חברת-החשמל. הוא היה אדיב מאוד, ותיקן את התקלה תוך כמה דקות. תודה.)

איך המצאתי עם

לפני כמה ימים הופיע עורך-הדין אהרון פאפו ברדיו והתווכח עם מאיר פעיל. במהלך העימות דובר על העם הפלסטיני.

עם פלסטיני? הודעק פאפו, אין דבר כזה! זוהי המצאה של אורי אבנרי!

פעיל כבר בגילוי זה. לא יתכן, אמר, שאיש אחד ימציא עם שלם.

אפשר ואפשר, התעקש פאפו. אורי אבנרי הוא איש מוכשר, והוא התמיד במלאכה זו במשך שנים רבות. הוא הכניס לכל העולם לראש שיש פלסטינים, ולבסוף גם הישראלים וגם הערבים שוכנעו על-ידו.

איני יודע איך להגיב על גילוי זה. יש נאיביות רבה בדיעה האומרת שאפשר להמציא עם, ולשכנע מיליונים שהם שייכים לעם הזה. אך מאידך, יש בדברים אלה מחמאה גדולה. איזו אמונה ביכולתו איזו הערצה עיוורת להעולם הזה! הנה אנחנו, קומץ אנשים, חוללנו מהפכה היסטורית!

ומכאן מחשבה שניה: אמונה כזאת בתפקידם ההיסטורי של העולם הזה ועורכו מצויה רק בלב יריביהם, ורק אלה מוכנים להכריז על כך כפה מלא. במשך כל עשרות שנות פעילותנו, לא פורסם אף ביטוי אחד של הערכה כזאת, ואף קרובה לה, מפי מישהו מראשי מתנהג-השלום ומיפלגות-השמאל. מי שיחפש בדיבריהם של אלה, בכתב ובעל-פה, יגלה לתיהונו שהעולם הזה לא היה קיים כלל, שמיליוני המילים שכתב על נושאים אלה במשך 36 שנים ויותר התנדרפו באוויר כעשן, מבלי להשפיע על איש.

אחד מידידי שלח לי גליון של ביטאון היורדים ישראל שלנו, מלפני כמה חודשים, ובו מיכתב של אחד ג. לוי, טורונטו, קנדה, המוקדש לי. כמו רבים מן היורדים, הפך אותו ג. לוי" נכר פטריוט ישראלי גדול. וכך הוא כותב:

"ספק אם ישנו עוד אדם במדינת-ישראל, היכול להתחרות עם אורי אבנרי על כתר, מרעיל הבארות' הראשי, לאורך כל שנות קיומה של המדינה... היום רואים את התוצאות, אם כי יותר מדי אנשים עברו את שטיפת-המוח ההמונית שלו מכדי שיוכלו לראות את קטלניותו. יש לנו כבר, לפחות, דור שני...היום יכול אבנרי להתגאות בהצלחתו הקטלנית, ובחברת תלמידיו וממשיכיו הרבים, המגבירים את מלאכת ההרס בשקידה רבה ונלהבת."

הנה כי כן, לא זו בלבד שהמצאנו עם שלם יש מאין, אלא גם הרסנו עם שלם אחר. ממש לבדנו, בכוחות עצמנו.

אולי פסיכולוג יוכל להסביר את התופעה הזאת. מדוע זה יריבינו מעריצים כל-כך את כוחנו. בעוד שירידינו משתדלים בכל כוחם לבטלו מכל וכל?

תודה לאל שיש פאפואים.

פאפו